

Турянця В.В.,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри теорії та історії держави і права
юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ІНОЗЕМНІ МОВИ У КОНЦЕПЦІЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

Т.Г.МАСАРИКА: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Постановка проблеми та її зв'язок із науковими та практичними завданнями. Створення нових ефективних науково і практично обґрунтованих політико-правових доктрин неможливе без вивчення минулого і без реконструкції державно-правових поглядів мислителів. Воно дає нам глибше пізнати метафізику, аксіологію та онтологію держави і права. В цьому аспекті особливо притягальною є багатогранна творча спадщина Томаша Гарріка Масарика – філософа, правника, видатного політика і державотворця. Зазначимо, що вона незаслужено випала з поля наукових досліджень як зарубіжних вчених, так особливо і вітчизняних юристів. Причини ці різноманітні і зумовлені багатьма факторами.

Актуальність теми дослідження. Звернення до вивчення даної проблеми зумовлено значимістю ідеї Т.Г.Масарика як в конкретно історичному ракурсі досліджуваного періоду, так і її цінністю в сучасних умовах і, зокрема, для України. Адже його державно-правові ідеї лежать в основі сучасної Європи.

Мета дослідження – полягає в розкритті суті сучасності ідеї Т.Масарика про значення володіння особистістю іноземними мовами, шляхи її втілення в Україні, мобільності особистості та можливості її реалізації в час неоднозначних глобалізаційних процесів. Вивчення іноземних мов у державі – лише один аспект із мовної проблеми у концепції Т.Масарика.

Виклад основного матеріалу. Т.Г.Масарик у своїй правовій концепції надавав важливого значення мовній проблемі: статусу мов, їх вивчення і функціонування в поліетнічній державі. У даному контексті інтересів він відводив особливе місце в оволодінні особистістю іноземними мовами та акцентував увагу на їх значенні для гармонійного розвитку людини та можливості збагачення досягненнями світової культури, науки, усвідомлення способу життя інших народів та зближення з ними. Знання мов дає особистості піднятися на вищій політичний і культурний рівень. Т.Масарик зазначає, що до цього необхідно прагнути, бо «...політично і культурно ми повинні мати рівень європейський, світовий» для збереження майбутнім поколінням «багато гарного і здорового в культурі свого народу» [1].

Добре володіння іноземними мовами є ефективним і дійовим засобом досягнення поставленої мети. Однак, мета буває різна. З цього приводу Масарик наводить приклад пагубної політики Німеччини: «Бісмарк радив студентам німецької національності вивчати мову народів, якими хочуть німці володіти» [2]. Масарик зазначав, що «мовні питання і природна важкість їх вирішення не можуть нас лякати», але прийде час і «...мовне питання не буде..., перш за все, питанням політичним», а «стане питанням управління» [3].

Володіючи вільно майже всіма слов'янськими мовами та на такому ж рівні німецькою, англійською, французькою та італійською, Т.Масарик у праці «Про практичні науки» наголошує на вивченні іноземних мов та їх значенні у житті особистості. Володіння іноземними мовами є визначальною загальнолюдською потребою, бо «через мову пізнається народ, через мову зближається з іншими народами, і кожна освічена людина повинна, окрім рідної мови, володіти бодай двома європейськими мовами» (підкреслено нами. – Т.В.).

Висловлена думка надзвичайно важлива сьогодні, коли стрімко проходять глобалізаційні процеси, що характеризуються новою якістю

взаємозв'язків, правовою взаємозалежністю, зниженням значення етнонаціонального фактору, мобільності та конкурентоспроможності особистості у світі. Дана ідея, зокрема, вивчення двох іноземних мов з першого класу, сьогодні почала реалізуватися у загальноосвітніх навчально-виховних закладах України. Міністерство освіти і науки країни поставило перед освітянами амбітні завдання. Сьогоднішні випускники загальноосвітніх шкіл I-III ст. повинні іти в життя зі знаннями іноземної мови щонайменше на рівні B1, а зі спеціалізованих шкіл – на рівні B2 [4]. У зв'язку з цим в Україні проходить модернізація навчальних програм з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів, шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов та їх ефективного впровадження відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. До цієї роботи залучені науковці, практики, представники різних освітніх закладів України та міжнародних організацій.

Сьогоднішній курс офіційної мовної політики Європейського Союзу спрямований на те, щоб «у рамках своїх зусиль сприяти мобільності і розумінню між культурами, ЄС визначає навчання мовам важливим пріоритетом і фінансує, з цією метою, чисельні програми і проекти...Багатомовність є важливим елементом конкурентоспроможності Європи. Однією з цілей мовної політики ЄС, таким чином, є сприяння тому, аби кожен громадянин ЄС мав змогу опанувати принаймні дві мови на додаток до рідної» [5] Зауважимо, що з точки зору права офіційна політика Євросоюзу полягає в тому, що всі мови рівні. Однак реальність сьогодення підтверджує статус англійської як *lingua franca* – тобто мови, що вважається найкращим засобом комунікації. Англійська мова на сьогодні виконує провідну функцію у спілкуванні та в обслуговуванні різноманітних потреб полінаціонально європейської спільноти.

Статус англійської мови як *lingua franca* підтверджується статистично: більшість опитаних (78%) зазначають, що її знання дозволяють себе реалізувати у європейському просторі.

У звіті «Спеціальний Євро барометр 386: європейці та їх мови» констатовано: англійська – найпоширеніша мова в країнах ЄС, навіть у тих, де вона не є офіційною. Вона є головною іноземною мовою, якій навчають у школах всієї Європи. Крім того, 38% не-носіїв англійської мають рівень знання мови достатній для комунікації, і лише 12 і 11 % відповідно мають такий самий рівень володіння французькою та німецькою, 67% європейців вважають англійську найбільш корисною іноземною мовою [6]. А у Звіті Євростату акцентується на важливості англійської як іноземної про що підтверджують працюючі дорослі громадяни ЄС, котрі вважають її найкраще відомою мовою серед населення віком від 25 до 64 років» [7].

Англійська мова, таким чином, стала для працюючих у країнах Європи засобом реалізації практичних проблем особистості.

Висновки. Масарик у вивченні і володінні іноземними мовами вбачав успіх громадянина і авторитет держави як на рівні сьогодення, так і у віддаленій перспективі.

Культурно-освітній елемент є сутністю цивілізації, її системоутворююча складова і основний фактор у трансформаційних глобалізаційних процесах, інтеграції та формуванні нової Європи - її архітектури, нового устрою, верховенства права, реалізації демократичних принципів із врахуванням менталітету народу, облаштування Європи як загальноєвропейського дому.

Прикладом у знанні декількох мов може слугувати Підкарпатська Русь і сучасне Закарпаття. Край, який входив у склад багатьох держав, населяли і населяють представники різних етнічних спільнот. Він через історичні фактори мав і має свої особливості: європейську ментальність, мультикультурність, поліконфесійність, знання мешканцями декількох іноземних мов, толерантне проживання представників різних

національностей, особливий уклад способу життя і т.п. Край різноманітний, але його різноманітність є доцентровою силою єдності всіх. Ця різноманітність і єдність дають можливість у взаємозбагаченні культур, побуту, звичаїв, традицій та ставати особистості поліглотом.

Література

1. Masaryk T.G. Cesta demokracie IV. Projevy – články – rozhovory. 1929- 1937 / T.G. Masaryk. – Praha : Ústav T.G. Masaryka, 1997. – S. 281-282.
2. Slovenský národný archív. Šrobárov fond, inv. č.47, k.7.
3. Masaryk T.G. Cesta demokracie I. Soubor projevů za republiky. Svazek první. 1918-1920. / T.G. Masaryk. – Praha : Masarykův ústav AV ČR, 2003. – S. 230-231.
4. <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/12>.
5. Language Policy: Fact Sheets on the European Union. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en>.
6. Special Eurobarometer: Europeans and their Languages. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf.
7. Eurostat: Your key to European Statistics. Languages in the EU: Yearbooks 2011–2015. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books>.